

"CALPURNIA", comèdia en dos actes d'ALFRED BADIA.

L'Agrupació Dramàtica de Barcelona ha estrenat, en una de les seves sessions d'aquest curs, l'obra que guanyava el Premi Joan Santamaria 1961. Recordem que aquesta recompensa, creada, mantinguda i atorgada per un nucli d'amics i admiradors del desaparegut autor de "Ma vida en doina" és l'única, per ara - hom parla d'un Premi Josep M. de Sagarra per a teatre, que convindria de convertir en realitat - que, un any per altre, és oferta a una obra escènica catalana. En les dues vegades anteriors era atribuïda a "Cruma", de Manuel de Pedrolo i a "L'Àmfora", de Ventura Porta Rosés.¹ L'any 1961 guanyava el premi Alfred Badia, amb "Calpúrnia" i l'A.D.B., fidel a la seva missió de servir el teatre català oferint al públic barceloní, en acurades representacions, les noves produccions d'autors nostres que no puguin pujar a les taules en temporada regular, així com les traduccions d'aquelles obres dramàtiques que representen una innovació o una transformació del vell concepte del teatre, incloïa la comèdia premiada en el seu programa d'enguany.

Recordem que "L'Àmfora", de Ventura Porta Rosés, era estrenada al Teatre Romea, fa dos anys, en el Cicle de Teatre Llatí que figura regularment en el programa de festes de la Mercè. Obra amable i intel·ligent, amb moments - sobretot al final - de veritable poesia, semblava apta per a ésser ben rebuda per allò que hom en diu "el gran públic" - sempre que aquest "gran públic" existeixi, avui, a Barcelona, per a un teatre de cert nivell intel·lectual. No sembla tampoc que l'obra d'Alfred Badia hagués de detonar gaire en una temporada regular del Romea - o d'un altre teatre "comercial". Però el Romea ha plegat i les escenes que, amb poca regularitat, estan obertes al teatre català, semblen preferir les traduccions sense gaire audàcia ni risc - ni que siguin traduccions del castellà, fetes pels propis autors quan es convencen que els és més avantatjós d'estrenar a la nostra llengua: no costaria gaire d'esmentar mitja dotzena de noms que es troben en aquest cas si més no curiosos i que a mi, personalment, em sembla exemplar. - Potser, doncs, per a l'A.D.B., posar en escena "Calpúrnia" era jugar massa amb la facilitat i anar a tret segur. Però això ningú no pot

1.- Generalment, els jurats del Santamaria atorguen accèssits. L'any 1957, junt amb "Cruma", foren distingides les obres en un acte: "Parasceve", de Blai Bonet; "Una crosta", de Ramon Folch i Camarasa, i "L'inconvenient de dir-se Martines", de Rosa Maria Arquimbau. Les dues primeres foren estrenades per l'A.D.B. i, totes plegades, foren impreses en un volum especial de la Biblioteca Gresol. L'any 1960, junt amb "L'Àmfora", obtingueren

preveure-ho: l'èxit teatral és la cosa més aleatòria del món. I potser també jo m'equivoco en creure que "Calpúrnia", tal com vàrem veure-la, amb evident satisfacció del públic de l'A.D.B., al Palau de la Música Catalana, seria acollida amb les mateixes rialles i els mateixos aplaudiments al Romea.

"Calpúrnia", amb el seu nom de matrona romana - els personatges de la comèdia d'Alfred Badia ja hi fan al·lusió, amb una somrient ciència erudita - és no menys que una obra de "science-fiction", com era la ja llunyana i un dia impressionant "R.U.R." de Karel Čapek, que vam poder veure traduïda al català. Els robots amenaçadors que preveia l'autor txec han esdevingut la dona artificial, perfecta de forma i de contingut, intel·ligent i ensems condicionada, com aquella "Eva futura" que descrivia Villiers de l'Isle Adam. Professor de filosofia ensems que autor dramàtic, Alfred Badia es preocupa per les conseqüències que pot tenir, en la vida humana i sobretot en els conceptes morals i metafísics de la humanitat, la cibernètica. El ja clàssic experiment de les tortugues electròniques, capaces de decisió autònoma i que ultrapassen de cop, així, la frontera existent entre les màquines i els éssers volitius, ha inspirat al nostre escriptor la seva faula: una màquina moguda per l'electricitat, feta de cèl·lules no pas fisiològiques sinó electròniques, que sota una forma deliciosament femenina podrà ésser destinada, amb resultats infal·libles, a l'espionatge. El vell mite de Pígnalió enamorant-se de Galatea s'afegeix al primer tema i encara en forma doble: no solament és el savi enginyer que ha construït aquella dona ideal, posant-hi totes les seves il·lusions d'enginyer i també d'home, el qui s'enamora de la seva estàtua animada, sinó que també el seu amic, el novel·lista bohemi i despreocupat, encarregat de donar a Calpúrnia un perfecte "condicionament" sentimental, qui acabarà per sentir-se lligat amb la criatura artificial que ha de convertir en una dona real - almenys en les seves reaccions sentimentals i intel·lectuals. El duel entre els dos amics, que s'inicia de bell antuvi i no es resol fins a la desaparició de Calpúrnia, permet a Alfred Badia de donar-nos, en diàlegs plens de vivacitat, un seguit de reflexions sobre les relacions dels dos sexes - situades als Estats Units

menció honorífica o accésit les obres següents: "Ulisses", farsa per a titelles de Llorenç Moyà i Gilabert; "Els monòlegs", de Martí Olaya i Galceran, i "Dos homes al carrer", d'Enric Massó i Urgellés. Només "L'amfora" ha estat editada (Biblioteca Millà). Per últim, l'any 1961 el guanyador fou Alfred Badia, amb "Calpúrnia", i obtingueren mencions honorífiques "La simbomba fosca", de Baltasar Porcel (aquest un premi especial) i les

societat matriarcal per excel·lència, segons la majoria dels sociòlegs d'aquell país ens han explicat, aquestes relacions són molt complexes i expliquen l'obstinació de l'inventor a posar en Calpúrnia tot el compendi de perfeccions que ell cerca inútilment en la seva muller.- També li permet de presentar un contrast acusat entre aquestes perfeccions del paradigma artificial i les gelosies, exigències i intemperàncies de la muller de debò. Però en aquest cas - i la interpretació forçada que va donar la jove actriu encarregada del paper d'esposa del savi a aquest personatge potser aguditzava aquesta impressió - sembla com si Alfred Badia, també enamorat del seu personatge, l'hagi volgut vestir amb totes les gales de la feminitat, reservant-ne les asprors i els exabruptes a la dona de debò.

Duta a un recer silvestre, confiada a la tendra i fantasiosa educació sentimental que li prodiga el novel·lista, Calpúrnia esdevindrà una dona servicial - igualment fa la cuina que escriu novel·les de "suspense" per al seu mentor -, gelosa i tan enfitadora, en resum, com les de debò. Però, tal com ha estat afaïçonada, resulta del gust complet del president de la comissió per a la guerra psicològica que ha fet l'encàrrec per compte del govern dels Estats Units. Entre l'entusiasme d'aquest i les baralles egoïstes de l'enginyer i el novel·lista que se la disputen i la discuteixen barroerament, Calpúrnia opta per l'autodestrucció: uns cables d'alta tensió faran la feina de tornar-la a la seva estricta naturalesa mineral. La faula es conclou doncs, una mica ambíguament, amb el fracàs de l'intent de crear una dona perfecta, i amb el refús d'aquesta dona d'esdevenir perfecta i, per tant, subjecta als sofriments que li ocasionarà la imperfecció i l'egoisme dels humans.

"Calpúrnia", escrita amb un llenguatge correcte i ensems eficaç, amb diàlegs ben construïts, es troba en el punt just entre la comèdia i la farsa. El director que posà en escena l'obra d'Alfred Badia vacil·là en alguns moments sobre la intenció que havia de donar-li i, en certs moments la féu lliscar pel pendís més fàcil del grotesc. Sembla com si Jordi Sarsanedas, que ja ha donat altres proves de la seva aptitud com a realitzador escènic, no hagués tingut prou confiança en les virtuts purament còmiques del text que tenia a les mans i que hagi volgut reforçar-les amb

obres "L'innocent", d'Esteve Albert i Corp, "Departament 7 C", de Pere Mialet, "Jo no era el mateix", de Josep M. Poblet, "La carrossa de la cuinera" de Pere Mialet i una comèdia en un acte, "Vida d'una placeta (Al pou sarit)" de l'escriptor alguerès Pasqual Scanu.

Totes són encara inèdites.

recursos discutibles com, sobretot, les escenes en què intervenen els membres del Comitè, amb llurs gests d'un germanisme mecànic i aquella mena de conxorxa de rugby que fan de tant en tant, o bé com l'exagerat encarcarament que, en contrast amb la feminitat externa de Calpúrnia, donà al personatge de la muller de l'enginyer. Les escenes ~~xxxxxxxxxxxx~~ de l'espia també es dolien d'una evident exageració, però obtingueren una força còmica que les altres no aconseguien d'acréixer.

Núria Picas, encarregada de la protagonista de l'obra, aconseguí de donar a l'artificial Calpúrnia, amb la seva bellesa externa i la seva intel·ligència, tot l'encís i tota l'acidesa, barreja d'ingenuïtat i d'instint, que el personatge requereix. El patetisme de la seva darrera escena, d'altra banda, fou indicat amb una eficaç sobrietat. Rafael Vidal i Folch i Frederic Roda van fer-li costat sense defallir, subratllant el contrast constant de l'actitud d'un i altre dels personatges principals masculins davant la dona ideal que han creat. Els decorats, dintre les dificultats que ofereix l'escenari del Palau de la Música Catalana, foren molt reeixits i d'una concreció tanmateix ben suggeridora.

Rafael T A S I S.